

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์นิทานปัญญาสชาคก โดยพิจารณาแบบเรื่องและอนุภาค เปรียบเทียบกับคัทนีแบบเรื่องนิทานพื้นเมืองและคัทนีอนุภาคนิทานพื้นเมือง ทำให้เห็นลักษณะสำคัญประการหนึ่งของปัญญาสชาคก คือ ประกอบด้วยนิทาน 2 จำพวกใหญ่ ๆ ได้แก่ นิทานศาสนา หรือนิทานทางธรรม ซึ่งมุ่งแสดงจริยธรรมทางพุทธศาสนาและนิทานทางโลกซึ่งเกี่ยวกับชีวิต ความรัก ความริษยา การผจญภัย ชาคกแต่ละเรื่องอาจเป็นนิทานที่จัดอยู่ในจำพวกใดจำพวกหนึ่งอย่างชัดเจน หรือมีลักษณะคาบเกี่ยวระหว่างทั้งสองจำพวก นิทานศาสนานั้นส่วนใหญ่ไม่ปรากฏแบบเรื่องใน คัทนีแบบเรื่องนิทานพื้นเมือง ดังนั้น เมื่อยึดคัทนีดังกล่าวเป็นเกณฑ์ จึงไม่อาจกล่าวได้ว่านิทานศาสนาเป็นนิทานพื้นเมืองดั้งเดิม แต่อาจเป็นนิทานที่เรียบเรียงขึ้นเพื่อสั่งสอนศาสนาโดยเฉพาะต่างจากนิทานทางโลก ที่มักมีตอนหนึ่งตอนใดหรือหลายตอนคล้ายคลึงกับแบบเรื่องในคัทนีแบบเรื่องนิทานพื้นเมือง จึงอาจสันนิษฐานได้ว่า นิทานทางโลกเหล่านี้ เดิมเป็นนิทานพื้นเมืองที่เล่าสืบทอดกันมา แล้วนำมาดัดแปลงแต่งเติมเพิ่มเรื่องราวของพระโพธิสัตว์เข้าไปให้มีลักษณะเป็นชาคก ดังนั้น การวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบเรื่องนอกจากจะทำให้เห็นโครงเรื่องแต่ละตอนชัดเจน เห็นถึงความผิดแผกแตกต่างจากแบบเรื่องหลักในคัทนียังทำให้สามารถสรุปข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับความเป็นนิทานพื้นเมืองได้ด้วย

ในการวิเคราะห์อนุภาคนั้น อนุภาคที่น่ามาวิเคราะห์ก็คือ พฤติกรรมของตัวละคร และเหตุการณ์พิเศษพิสดารต่าง ๆ ในนิทานศาสนาหรือนิทานทางธรรมนั้น ตัวเอกจะเป็นผู้ที่มีแต่คุณธรรมความดีบำเพ็ญกุศลกรรมอันยิ่งใหญ่ โดยอุทิศชีวิตเลือดเนื้อเพื่อศาสนา และบิณฑบาต และมักจะไถ่รางวัลลงงามตอบแทน ส่วนในนิทานทางโลก ตัวเอกมักจะต้องเดินทางต่อสู้ผจญภัย พบอุปสรรคต่าง ๆ นานา อย่างในชีวิตจริง ตัวเอกในนิทานทางโลกจึงมีนิสัยและพฤติกรรมทั้งดีและเลวปะปนกัน อย่างไรก็ตาม นิทานทั้งสองจำพวกจบลงด้วยสุหนาทกรรมเหมือนกัน กล่าวคือ ตัวเอกและผู้ทำความดีทั้งหลายจะได้รับความสุขความ

สำเร็จ และตัวผู้ร้ายก็จะลงโทษ ในค่านิกรองเรื่องนั้น โกรงเรื่องของนิทานศาสนา มักเป็นโครงเรื่องเดี่ยว สั้น และไม่ซับซ้อน มักไม่มีปมขัดแย้งหรือเหตุการณ์อันเป็นอุปสรรค นิทานศาสนาหรือนิทานทางธรรมจึงมักไม่มีตัวผู้ร้าย ส่วนนิทานทางโลก มักเป็นเรื่องยาว ซับซ้อน ประกอบด้วยโครงเรื่องหลายโครงต่อเนื่องกัน ตัวละครจึงมีมากมายทั้งพระเอก นางเอก ผู้ช่วยตัวเอก และผู้ร้าย สิ่งที่น่าสังเกตประการหนึ่งในนิทานปัญญาสชาคก ก็คือความสำเร็จของตัวเอกมักขึ้นอยู่กับอำนาจวิเศษและความมหัศจรรย์ต่าง ๆ ยิ่งกว่าความสามารถของตนเอง

การวิเคราะห์อนุภาคนำไปสู่ความรู้เกี่ยวกับค่านิยมและวัฒนธรรมของชนผู้เป็นเจ้าของนิทาน อันได้แก่ ความปรารถนาความสำเร็จโดยสะดวกง่ายดายที่สะท้อนมาในจินตนาการเกี่ยวกับของวิเศษ ความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับเทพเจ้า สามารถพบเห็นและขอความช่วยเหลือจากเทพเจ้าได้โดยไม่ยากที่ชนะเกี่ยวกับสวรรค์ว่าเป็นสถานที่ที่งดงาม สะดวกสบาย อยู่เบื้องบนเหนือพื้นโลกขึ้นไป ที่ชนะเกี่ยวกับเทพเจ้าที่เชื่อว่าเทพเจ้าเป็นผู้มีอำนาจลึกลับชีวิตมนุษย์ คุ้มครองช่วยเหลือคนดีและลงโทษคนชั่ว และธรรมเนียมประเพณีที่มีลักษณะเป็นลัทธิพราหมณ์และฮินดูยิ่งกว่าที่จะเป็นพุทธศาสนา เช่น การออกป่าบำเพ็ญพรต การเสวยราชรถเลือกกษัตริย์ และความเชื่อทางโหราศาสตร์

สภาพสังคมที่แลเห็นได้ในปัญญาสชาคก นี้ เป็นลักษณะสังคมอินเดียโบราณ นอกเหนือจากความเชื่อในพุทธศาสนา ก็ยังมีอิทธิพลลัทธิพราหมณ์และฮินดู ทั้งระเบียบการดำเนินชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม แต่ความแตกต่างระหว่างวรรณะไม่ปรากฏชัด เพียงมีการยกย่องพราหมณ์และกัวิก็นววรรณะคำอยู่บ้างบางตอนเท่านั้น จากสภาพสังคมซึ่งมีลักษณะค่อนข้างไปทางอินเดียโบราณนี้ แสดงว่าผู้เรียบเรียงปัญญาสชาคก คงจะมีได้เปลี่ยนแปลงแก้ไขนิทานจากของเดิมสัก ดังนั้น อิทธิพลวัฒนธรรมท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นเชียงใหม่ ทรินิต หรือถิ่นอื่น ๆ จึงไม่ปรากฏให้เห็น

การใช้คตินี้แบบเรื่องนิทานพื้นเมือง และคตินีอนุภาคนิทานพื้นเมือง มาศึกษาวิเคราะห์นิทานปัญญาสชาคก นี้ ทำให้แลเห็นโครงเรื่องและองค์ประกอบย่อย ๆ ที่รวมกันขึ้นเป็นนิทานแต่ละเรื่องได้อย่างชัดเจน สามารถแยกแยะนิทานแต่ละเรื่องและนำไปเปรียบเทียบับนิทานเรื่องอื่น ๆ ได้โดยสะดวกง่ายดายและมีระบบอันดี

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการศึกษานิทานพื้นเมืองให้กว้างขวางออกไปดังนี้

1. รวบรวมนิทานพื้นเมืองไทย จัดทำดัชนีแบบเรื่องและดัชนีอนุภาค เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกับนิทานพื้นเมืองไทยด้วยกันหรือนิทานจากชาติอื่น
2. ค้นคว้าที่มาของนิทานศาสนาหรือนิทานทางธรรมซึ่งมีแบบเรื่องเฉพาะตัว แตกต่างไปจากแบบเรื่องในดัชนีแบบเรื่องนิทานพื้นเมือง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย